

Rapportage enquête 'TOS in de kinderopvang' Project Samen met Sociaal Domein (TOS 0-5)

Auteurs: Iris Duinmeijer, Roxette van den Bosch, Mirjam Blumenthal, Anneke Mientjes,
Maartje Burgering, Mariska van Bochove, Maartje de Klerk

Februari 2021

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1. Achtergrond en plan van aanpak	3
2. Methode	4
3. Respondenten	4
4. Resultaten.....	5
4.1 Bekendheid van TOS in de kinderopvang.....	5
Samenvatting § 4.1.....	6
4.2 Kennis en ervaring van professionals over TOS	7
4.2.1 Kennis van TOS op de kinderopvang	7
4.2.2 Ervaring van pedagogisch professionals.....	8
Samenvatting § 4.2.....	8
4.3 Hoe doen kinderen met een TOS het in de kinderopvang?	10
Samenvatting § 4.3.....	11
4.4 Verbetering situatie kinderen met een TOS in de kinderopvang.....	12
4.4.1 Open vraag behoefte van pedagogisch professionals t.a.v. TOS	12
➔ Vergroten eigen kennis en vaardigheden	12
➔ Meer ondersteuning, materialen, middelen op de groep.....	12
➔ Betere samenwerking met zorginstellingen.....	12
➔ Betere randvoorwaarden kinderopvang	13
4.4.2 Scholingswensen pedagogisch professionals in de kinderopvang.....	13
4.4.3. Ondersteuning door zorgprofessionals	15
Samenvatting §4.4.....	15
5. Conclusie	16
 Bijlage 1. Samenvatting van de antwoorden op de open vraag ‘Wat zou jou helpen om kinderen met een TOS (beter) te begeleiden op jouw groep’	17
Bijlage 2. Opmerkingenveld respondenten.....	19

Inleiding

In deze rapportage zijn de uitkomsten beschreven van een enquête over taalontwikkelingsstoornissen (TOS) die is uitgezet onder pedagogisch professionals in de reguliere kinderopvang. Deze enquête is uitgevoerd in het kader van het project Samen met Sociaal Domein. Eerst wordt de achtergrond van het project geschetst (§1). Daarna wordt beschreven welk doel de enquête diende en hoe de enquête is uitgezet (§2) en wie de respondenten waren (§3). Vervolgens worden de resultaten in detail besproken (§4). Daarbij wordt ingegaan op de vraag hoeveel kennis de pedagogisch professionals hebben over TOS en of zij ervaring hebben met kinderen met een TOS in de kinderopvang (§4.2.1 en §4.2.2), wat het beeld is van het welbevinden van kinderen met een TOS (§4.3) en wat de behoeften/wensen zijn voor het verbeteren van de situatie van kinderen met een TOS in de kinderopvang (§4.4). Tenslotte worden de resultaten samengevat in een conclusie (§5).

1. Achtergrond en plan van aanpak

Kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) hebben moeite met de verwerving van hun moedertaal: de taalontwikkeling komt niet goed op gang (Gerrits et al., 2017). Deze kinderen hebben moeite met het gebruiken van taal. Ze zijn soms moeilijk te verstaan, leren moeilijk nieuwe woorden en maken korte en vaak minder complexe zinnen met grammaticale fouten.. Soms heeft een kind daarbij ook nog moeite om taal te begrijpen. Een TOS uit zich al vroeg in de ontwikkeling (2-4 jaar) uit en kan dus vroeg gesignaleerd worden, mits er genoeg kennis is bij de mensen die betrokken zijn bij de opvoeding van het kind.

Het doel van het project Samen met Sociaal Domein¹ is de participatie en ondersteuning van kinderen met een (vermoeden van) TOS in de kinderopvang te verbeteren. Dat doen we door de samenwerking tussen de specialistische zorgaanbieders voor kinderen met een TOS² en de voorzieningen in het sociale domein te optimaliseren. Een belangrijke voorziening in het sociale domein voor kinderen met een TOS is de reguliere kinderopvang. Omdat een TOS zich al vroeg in de ontwikkeling uit, is de kinderopvang is een belangrijke plek voor het signaleren van TOS en het goed begeleiden van kinderen met een TOS.

De eerste stap in het project was het in kaart brengen van de kennis en behoefte onder pedagogisch professionals in de kinderopvang middels een enquête. Daarover leest u alles in deze rapportage. In de vervolgstappen van het project worden ouders en de pedagogisch zorgprofessionals geïnterviewd over de huidige samenwerking tussen specialistische zorgaanbieders en de kinderopvang. Op basis van de gesignaleerde behoeften en *best practices* (wat werkt er in de praktijk) in de samenwerking, zal in 2021 gestart worden met de ontwikkeling van een nieuw product of interventie om de samenwerking tussen specialistische zorg en de kinderopvang te verbeteren.

¹ Sociaal domein is een containerbegrip voor voorzieningen die onder de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet maatschappelijke ondersteuning vallen. De Kinderopvang is een van die voorzieningen.

² De specialistische zorgaanbieders bieden behandeling van taalontwikkelingsstoornissen (TOS) en vallen onder de Zintuiglijk Gehandicaptensector (ZG). Deze wordt geboden door Kentalis, Auris, de NSDSK, Pento, Libra en Adelante.

2. Methode

Om de kennis en behoefte onder pedagogisch professionals in de kinderopvang in kaart te brengen werd een enquête ontworpen met 16 vragen. De vragen hadden betrekking op de volgende vier onderwerpen:

- a) de bekendheid van TOS,
- b) de eigen inschatting van de kennis en vaardigheden m.b.t. TOS
- c) het beeld van hoe kinderen met een TOS het in de kinderopvang doen
- d) wensen voor het verbeteren van de situatie van kinderen met een TOS in de kinderopvang.

De vragenlijst is tussen maart en mei 2020 ontworpen en gepilot bij verschillende professionals in de reguliere kinderopvang en ervaringsdeskundige ouders. Naar aanleiding van de feedback is de vragenlijst aangepast. In juni is de vragenlijst uitgezet via PPINK (beroepsvereniging voor pedagogisch medewerkers in de kinderopvang), KNGO (kennisnetwerk Gastouderopvang), de Stichting Nysa (brancheorganisatie voor gastouders) en via de site van de expertiseorganisaties. Via sociale media werd de vragenlijst door verschillende professionals opgemerkt en verder gedeeld. Begin augustus is de data van de vragenlijst geanalyseerd.

3. Respondenten

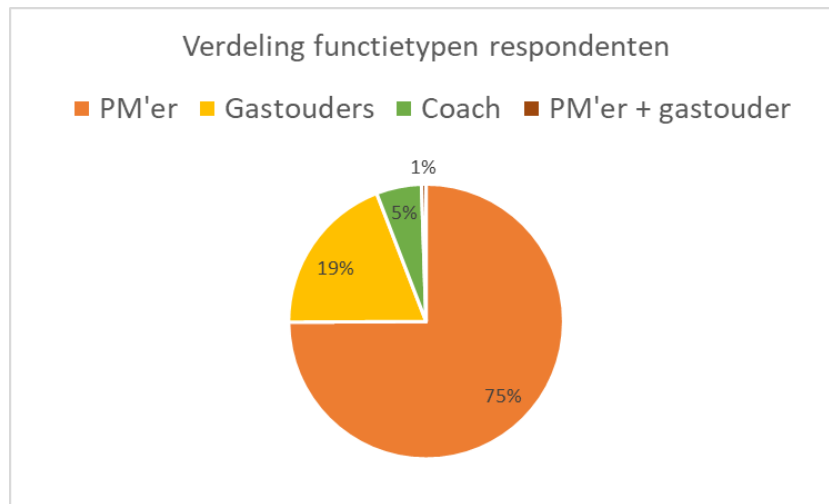
Beoogde respondenten voor deze vragenlijst waren pedagogisch professionals³ in de kinderopvang die direct werken met kinderen tussen de 2 en 4 jaar. Er zijn 1541 professionals die de link naar de vragenlijst hebben geopend. Daarvan hebben 394 deelnemers de vragenlijst compleet afgerond. Van de overige professionals is het overgrote deel (N=929) nooit begonnen aan de vragenlijst, bijvoorbeeld omdat zij in de introductietekst lazen dat we ons richtten op professionals die werken met kinderen tussen de 2 en de 4 jaar en daar niet aan voldeden. Van hen hebben we geen gegevens. Van de deelnemers die wel startten, maar de vragenlijst niet afmaakten (N=218, hierna 'afhakers' genoemd) weten we dat er naar verhouding iets meer gastouders dan pedagogisch professionals bij waren als we het vergelijken met de verhouding in de uiteindelijke respondenten-set, maar het verschil is niet groot (<10%). Er is ook geen verschil tussen afhakers en de uiteindelijke respondentengroep in het aantal jaren werkervaring of de bekendheid met de term TOS. Het is dus niet zo dat afhaken samenhangt met functie of werkervaring, of dat het afhaken samenhangt met (on)bekendheid met de term TOS. De redenen voor de grote hoeveelheid missing data bij mensen die wel gestart zijn kunnen we daarom slechts raden. Misschien kostte het invullen ze toch te veel tijd of hadden zij de intentie om de vragenlijst later af te maken maar zijn zij dat vergeten.

Onder de 394 professionals die de vragenlijst helemaal hebben ingevuld leken 10 mensen een puur leidinggevende functie te hebben (bijv. directeur/locatiemanager/clustermanager) en bleek 1 *recruiter* te zijn. Bij deze functies is niet duidelijk of zij peuters tussen de 2 en 4 jaar direct begeleiden. Deze respondenten hebben wij daarom niet meegenomen in de analyses.

De geanalyseerde set respondenten bestaat daarom uit 383 personen. Deze groep bestond uit 281 pedagogisch medewerkers (PM'er), 72 gastouders, en 20 medewerkers met een coachende rol

³ Onder pedagogisch professionals vallen pedagogisch medewerkers en gastouders, maar bijvoorbeeld ook pedagogisch coaches of VVE-coaches.

(pedagogisch coach of coach in de Vroeg- en Voorschoolse Educatie, VVE). Twee personen waren zowel pedagogisch medewerker als gastouder (zie figuur 1). Waar relevant worden verschillen tussen PM'ers en gastouders geschetst (de overige categorieën zijn hiervoor te klein).

Figuur 1. Verdeling functietypen respondenten Samen met Sociaal Domein ($N = 383$)

Het overgrote deel (84%) van de respondenten heeft al meer dan 5 jaar werkervaring in hun functie en slechts een klein deel van de respondenten (4%) heeft minder dan 2 jaar werkervaring. Blijkbaar is de vragenlijst vooral door heel ervaren pedagogisch professionals ingevuld. Dat is belangrijk om mee te nemen in het lezen van de resultaten van dit onderzoek. Ervaren PM'ers hebben bijvoorbeeld meer kans om ooit een kind met TOS op de groep te hebben gehad. En vragen over de aandacht voor TOS in het curriculum van opleidingen geven geen goed beeld van het huidige opleidingsaanbod, omdat voor veel respondenten de opleidingstijd al ver in het verleden ligt.

4. Resultaten

4.1 Bekendheid van TOS in de kinderopvang

Op de vraag of professionals bekend zijn met de term taalontwikkelingsstoornis (TOS) gaf 91% aan de term te kennen.

Professionals die aangaven de term te kennen ($n = 350$) kregen vervolgens goede en foute stellingen over TOS voorgelegd met de vraag welke stellingen volgens hen een kenmerk van TOS waren. Figuur 2 toont de percentages correcte antwoorden op de goede (groene) en de foute (rode) stellingen. De figuur laat zien dat de percentages over het algemeen wel boven de 70% liggen, maar dat er nog wel een paar misvattingen over TOS bestaan bij een deel van de pedagogisch professionals, en dat de kenmerken van TOS ook nog niet altijd goed herkend worden.

Zo weet 30% van de professionals nog niet dat kinderen met een TOS laat gaan praten en weet zo'n 25% nog niet dat TOS een stoornis is in de aanleg om taal te verwerven. Bijna 20% van de pedagogisch professionals denkt onterecht dat meertaligheid kan leiden tot TOS en 16% denkt onterecht dat TOS een gevolg is van onvoldoende taalaanbod.

Figuur 2. Percentages correcte antwoorden op goede (groen) en foute (rood) stellingen over TOS (N = 350)

Dat kinderen met een TOS slecht verstaanbaar kunnen zijn en moeite kunnen hebben met het begrijpen van taal en/of met het uiten van woorden/zinnen wordt wel door veel (82-86%) van de professionals goed herkend. Daarnaast is 87% van de professionals zich ervan bewust dat een TOS vaak ook gevolgen heeft voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Bijna geen enkele pedagogisch professional denkt onterecht dat TOS een verstandelijke handicap is, of dat TOS vanzelf over gaat. Gastouders lijken nog iets minder kennis te hebben over TOS, zij geven gemiddeld 5% minder vaak vaker incorrecte antwoorden op de stellingen.

Samenvatting § 4.1

Op de vraag hoe bekend TOS is in de kinderopvang kan volgens pedagogisch professionals gesteld worden dat de *term* TOS wel bekend is in de kinderopvang, maar dat de *kennis* over de kenmerken van TOS nog tekortschiet. In de volgende paragraaf wordt geschetst hoe pedagogisch professionals hun eigen kennis en vaardigheden beoordelen.

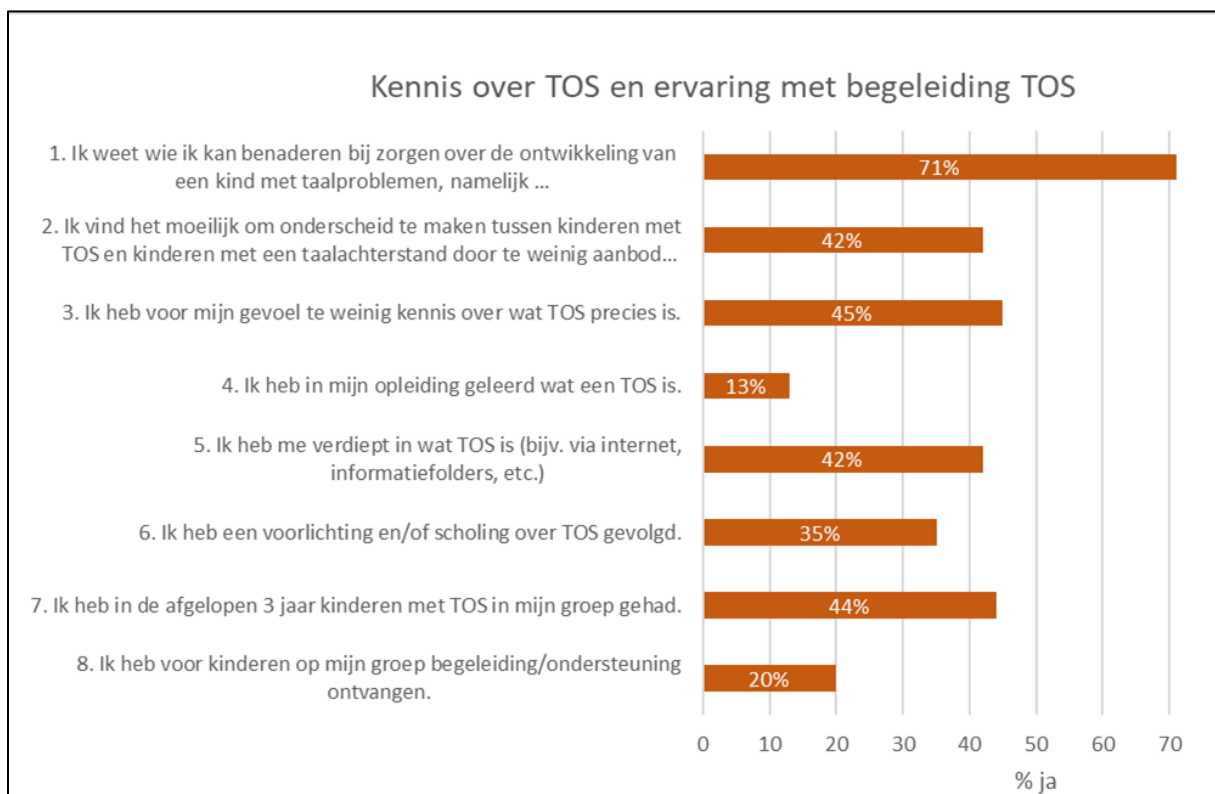
4.2 Kennis en ervaring van professionals over TOS

4.2.1 Kennis van TOS op de kinderopvang

Om de eigen beleving van de kennis en vaardigheden van pedagogisch professionals met betrekking tot TOS in kaart te brengen, kregen zij stellingen voorgelegd die zij met ja of nee konden beantwoorden. Figuur 3 toont de percentages 'ja' op de stellingen over eigen kennis over TOS & ervaring begeleiding TOS

Op de stelling *'ik heb voor mijn gevoel te weinig kennis over wat TOS precies inhoudt'* geeft bijna de helft (45%) van de respondenten aan te weinig kennis te hebben. Dit kan deels verklaard worden doordat slechts 13% in zijn opleiding geleerd heeft wat een TOS is. Een aanzienlijk deel van de respondenten is later bijgeschoold (34%) of heeft zichzelf via zelfstudie geïnformeerd (42%).

Bij de stellingen over ervaring met kinderen met een TOS geeft 44% van de pedagogisch professionals ($N=169$) aan in de afgelopen 3 jaar kinderen met een TOS op de groep te hebben gehad. Slechts ongeveer de helft van dat aantal ($N=77$) geeft aan ook begeleiding te hebben gekregen voor een kind met TOS op de groep. Meestal werd die begeleiding gegeven door een medewerker van een ZG-organisatie (82%) of een logopedist met een eigen praktijk (47%).

Figuur 3. Percentages 'ja' op stellingen over eigen kennis over TOS & ervaring begeleiding TOS ($N = 383$)

Van de totale steekproef ($N = 383$) vindt 42% procent het moeilijk om onderscheid te maken tussen kinderen met een TOS en kinderen met een taalachterstand door een meertalige ontwikkeling. Dit betekent dat meer dan de helft dat dus niet moeilijk vindt. Dat is in zekere zin opmerkelijk omdat het onderscheiden van meertaligheid/TOS ook voor gespecialiseerde professionals zoals logopedisten vaak erg moeilijk is. Een grote meerderheid (71%) geeft aan te weten wie ze kunnen benaderen

wanneer zij zorgen hebben over de ontwikkeling van een kind met taalproblemen. Daarbij worden vooral ZG-instanties genoemd als voorbeeld wie te benaderen, maar ook logopedisten, professionals binnen de kinderopvang of het samenwerkingsverband of de jeugdgezondheidszorg (consultatiebureaus en centra voor jeugd en gezin). Een aantal respondenten noemen de ouders of huisarts als eerste personen om te benaderen bij zorgen om de taalontwikkeling

Opvallend is ook dat er relatief weinig gastouders ($n=4$, zo'n 5% van alle gastouders) waren die aangaven ondersteuning te hebben ontvangen (ten opzichte van $n=66$, zo'n 23% van de PM'ers). Naar verhouding zien gastouders minder kinderen en hebben daardoor ook minder kans een kindje met TOS op de groep te hebben gehad, maar of dat de enige reden is, kan uit deze gegevens niet worden opgemaakt.

4.2.2 Ervaring van pedagogisch professionals

De enquête bevatte 8 stellingen over de mate waarin medewerkers zich toegerust voelen om een TOS te signaleren en aan te kaarten en begeleiding te bieden aan kinderen met een TOS in hun groep. Figuur 4 laat de 8 stellingen (A t/m H) zien, waarop professionals op een 5-puntsschaal konden aangeven in hoeverre ze het met deze stelling eens waren. Voor de interpretatie van de antwoorden zijn de categorieën 'mee eens' en 'helemaal mee eens' bij elkaar opgeteld tot een bevestigend antwoord op de vraag en de antwoorden 'mee oneens' en 'helemaal mee oneens' zijn opgeteld tot een ontkennend antwoord op de vraag.

Uit de antwoorden op deze vragen komt een gemengd beeld naar voren. Bij een groot aantal vragen blijkt een kleine (net boven de 50%) tot grotere meerderheid (75%) zich wel toegerust te voelen. De meerderheid van de professionals voelt zich toegerust om signalen van TOS met ouders te kunnen bespreken (62%, Figuur 4B). Een meerderheid weet wat emotionele (74,4%, Figuur 4C) en cognitieve gevolgen (56%, Figuur 4D) kunnen zijn van het hebben van een TOS. Vaak ondersteunen zij de communicatie visueel (64%, Figuur 4G) en hebben zij het gevoel de taalontwikkeling van kinderen met een TOS te kunnen stimuleren (62%, Figuur 4H).

Er was geen meerderheid bevestigende antwoorden op de stellingen: 'ik kan signalen van TOS herkennen bij jonge kinderen' (48%, Figuur 4A); 'ik voel mij toegerust om kinderen met een TOS op mijn groep op passende wijze te begeleiden' (30%, Figuur 4E) en 'mijn interactievaardigheden zijn toereikend...' (50%, Figuur 4F). Opvallend is dat relatief veel mensen neutraal antwoorden op deze vragen, vaak meer dan 30%. Het valt mogelijk ook niet mee om dit soort oordelen over jezelf te vellen. Een andere mogelijke verklaring is, is dat zij wisselende ervaringen hebben. Het kan zijn dat ze bij het ene kind meer succes hadden dan bij het andere kind. Mogelijke factoren daarbij zijn de ernst van de TOS en eventuele bijkomende problemen zoals gedragsproblemen.

Samenvatting § 4.2

Als het gaat om de kennis en ervaring met betrekking tot TOS in de kinderopvang, dan valt daar nog veel winst te behalen. Bijna de helft van de pedagogisch professionals geeft aan weleens een kind met een TOS op de groep te hebben gehad. Een ongeveer even groot deel geeft aan zelf te weinig kennis van TOS te hebben (hierbij zaten ook veel professionals die een kind met TOS op de groep hadden gehad of zelfs begeleiding daarvoor hebben ontvangen). Wel weet het merendeel hun weg te vinden naar professionele hulp voor het kind met een TOS.

Wat betreft de eigen ervaring van de pedagogisch professionals is het algemene beeld dat zij weten hoe zij de signalen van een TOS met de ouder kunnen bespreken en ook weten wat de effecten zijn van een TOS op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Professionals in de kinderopvang zijn minder

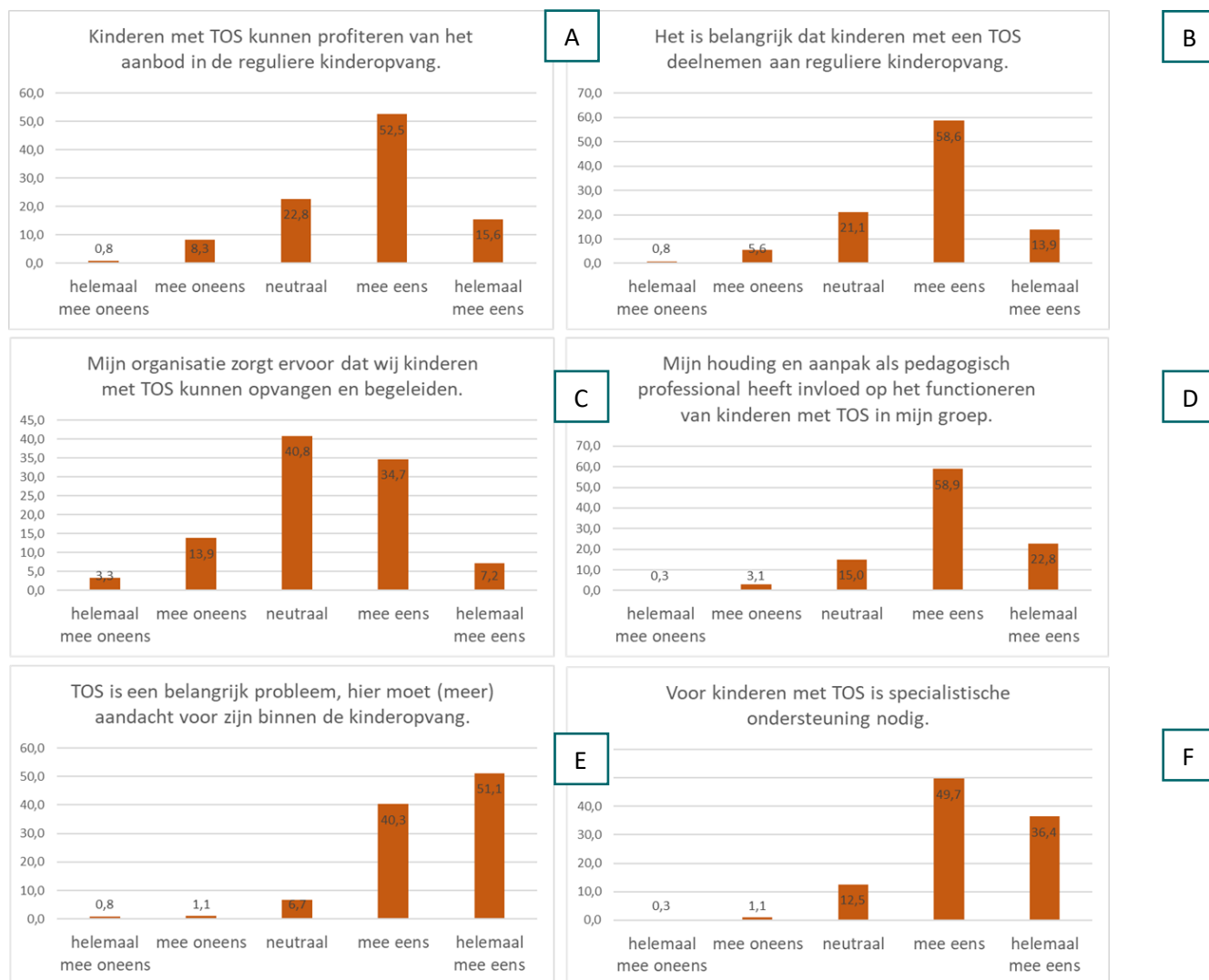
zeker over het herkennen van de signalen van TOS en over het bieden van passende begeleiding voor kinderen met een TOS op hun groep.

Figuur 4. Antwoorden van alle deelnemers ($N = 383$) op de vragen over hoe goed medewerkers zich toegerust voelen voor kinderen met een TOS in hun groep

4.3 Hoe doen kinderen met een TOS het in de kinderopvang?

Hoe pedagogisch medewerkers denken dat kinderen met TOS het doen in de reguliere kinderopvang in het algemeen en in hun kinderopvangorganisatie specifiek werd bevraagd in 11 stellingen (Figuur 5, A t/m F en Figuur 6 A t/m E). Professionals gaven op een 5-puntsschaal aan in hoeverre ze het met deze stelling eens waren. Voor de interpretatie van de antwoorden zijn de categorieën 'mee eens' en 'helemaal mee eens' bij elkaar opgeteld tot een bevestigend antwoord op de vraag en de antwoorden 'mee oneens' en 'helemaal mee oneens' zijn opgeteld tot een ontkennend antwoord op de vraag.

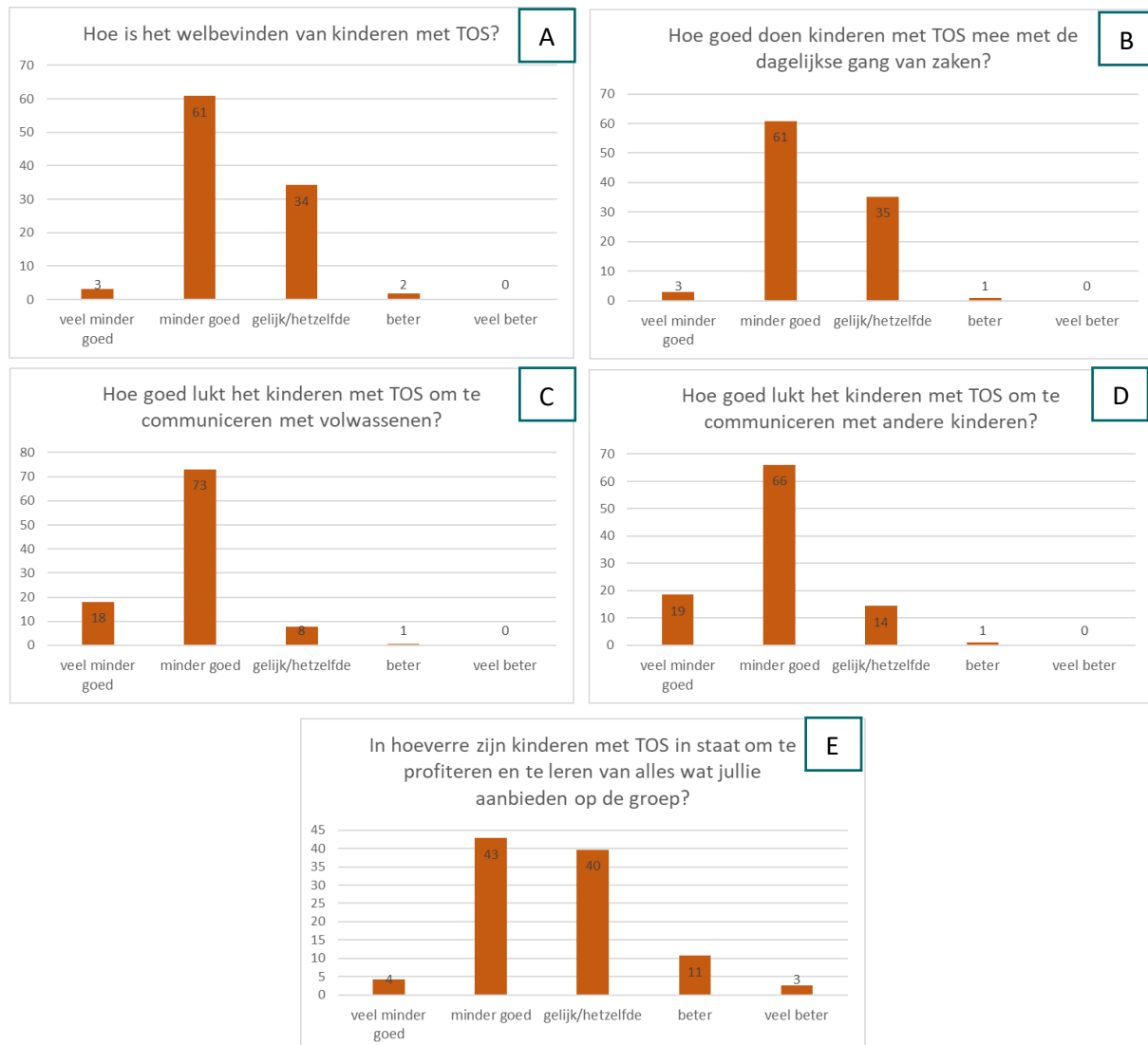

Figuur 5. Antwoorden van alle deelnemers (N = 383) op de vragen over het beeld van een kind met TOS in hun opvangorganisatie.

Kinderen met een TOS lijken zeer welkom te zijn in de kinderopvang: de meerderheid van de pedagogisch professionals is van mening dat zij kunnen profiteren van die opvang (68%, Figuur 5A) en dat het belangrijk is dat zij dus ook deelnemen aan de reguliere opvang (72%, Figuur 5B). Professionals in de kinderopvang zijn ook van mening dat hun houding en aanpak invloed heeft op het functioneren van kinderen met TOS in de groep (71%, Figuur 5D) maar zijn minder stellig dat hun organisatie er ook voor zorgt dat kinderen met een TOS goed kunnen worden opgevangen en begeleid (41,9%). Meer

specialistische ondersteuning is volgens de meeste respondenten dan ook nodig (86,1%, Figuur 5F) en maar liefst 91,4% vindt dat er (meer) aandacht voor TOS in de kinderopvang moet zijn (Figuur 5E).

Volgens een meerderheid van de respondenten gaat het met kinderen met een TOS in de kinderopvang minder goed dan met kinderen met een normale taalontwikkeling (Figuur 6). Veel pedagogisch professionals geven aan dat kinderen met een TOS een minder goed welbevinden hebben (64%, Figuur 6A), minder goede mee kunnen doen met de dagelijkse gang van zaken (64%, Figuur 6B), minder goed kunnen communiceren met volwassenen (91%, Figuur 6C) en andere kinderen (85%, Figuur 6D). Ook profiteren zij volgens 47% van de pedagogisch professionals minder goed van het aanbod (Figuur 6E), hoewel een minderheid (13%) juist denkt dat zij meer profiteren.

Figuur 6. Antwoorden van alle deelnemers ($N = 383$) op de vragen over hoe het met kinderen met een TOS in de kinderopvang gaat ten opzichte van kinderen met een normale taalontwikkeling

Samenvatting § 4.3

De pedagogisch professionals zijn het erover eens dat kinderen met een TOS specialistische hulp nodig hebben en dat er voor TOS meer aandacht moet komen binnen de kinderopvang. Pedagogisch professionals zijn zich bewust van de invloed die zij hebben op het functioneren van kinderen met een TOS op de kinderopvang en ook vinden zij het belangrijk dat kinderen naar een reguliere opvang

(kunnen) gaan. Wel vindt een meerderheid dat de eigen organisatie een grotere rol zou kunnen spelen in het faciliteren van goede ondersteunings- en begeleidingsmogelijkheden en dat er meer specialistische ondersteuning nodig is voor kinderen met een TOS.

Opvallend is ook dat, ondanks dat zij vinden dat kinderen met een TOS op een reguliere kinderopvang zouden moeten zitten, pedagogisch professionals zien dat het niet goed gaat met het welbevinden van kinderen met een TOS. Ze zien dat kinderen niet goed meekomen en dat zij het moeilijk vinden om te communiceren met volwassenen en met de kinderen. Ook denken zij dat kinderen met een TOS niet optimaal kunnen profiteren en leren van datgene dat er aangeboden wordt op de groep.

4.4 Verbetering situatie kinderen met een TOS in de kinderopvang

In een laatste reeks vragen konden pedagogisch professionals aangeven waar zij behoefte aan zouden hebben om hun kennis over TOS te vergroten en kinderen met TOS beter te begeleiden op de groep. Dit werd bevraagd in een open vraag (4.4.1), er werd gevraagd naar de wensen voor onderwerpen en vorm van deskundigheidsbevordering gericht op TOS (4.4.2) en naar de behoefte t.a.v. ondersteuning door zorgprofessionals (4.4.3).

4.4.1 Open vraag behoefte van pedagogisch professionals t.a.v. TOS

Op de open vraag *‘Wat zou jou helpen om kinderen met een TOS (beter) te begeleiden op jouw groep?’* werd enthousiast en uitgebreid gereageerd (zie bijlage 1 voor alle antwoorden). De antwoorden zijn samengevat in de kopjes vergroten eigen kennis en vaardigheden, meer ondersteuning, materialen en middelen op de groep, betere samenwerking met zorginstellingen en betere randvoorwaarden kinderopvang.

➔ *Vergroten eigen kennis en vaardigheden*

Pedagogisch medewerkers willen meer informatie en kennis over de kenmerken en gevolgen van een TOS, bijvoorbeeld in de vorm van een cursus of training. Men wil de signalen van TOS beter kunnen herkennen en weten wat het verschil is tussen een TOS en een taalachterstand. Er wordt ook gevraagd om een gebarencursus. Opvallend was dat professionals bij deze vraag ook aangaven wat zij wel weten over wat kan helpen bij kinderen met een TOS, zoals veel herhalen, rustig praten, visualiseren, veel voorlezen.

➔ *Meer ondersteuning, materialen, middelen op de groep.*

Pedagogisch medewerkers ontvangen graag praktische ondersteuning en begeleiding van een deskundige op het gebied van een TOS. Toepassen van visuele ondersteuning in de vorm van gebaren en afbeeldingen wordt belangrijk gevonden. Er wordt gevraagd om meer materialen en middelen om de communicatie te ondersteunen en om de taalontwikkeling te stimuleren.

➔ *Betere samenwerking met zorginstellingen*

Pedagogisch medewerkers wensen minder lange wachtlijsten bij de audiologische centra, zodat snellere diagnose en hulp mogelijk wordt. Sommige medewerkers willen graag korte lijntjes met een TOS-deskundige waarmee ze makkelijker (direct) contact kunnen leggen voor ondersteuning of begeleiding.

➔ *Betere randvoorwaarden kinderopvang*

Pedagogisch medewerkers hebben behoefte aan meer tijd, rust en ruimte voor het begeleiden van kinderen met een TOS in de groep. In dit kader wordt gesproken over werken in kleine groepen of extra ondersteuning op de groep.

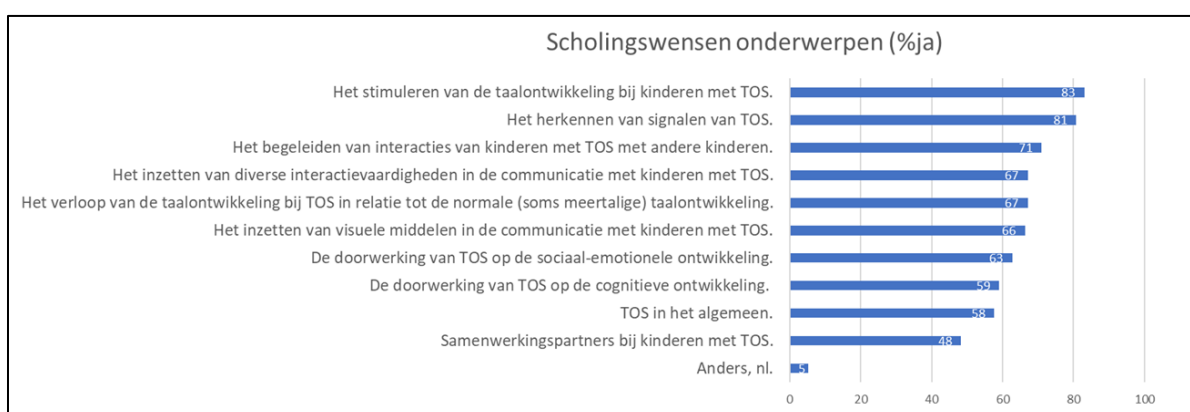
Bij deze vraag kwamen er opvallende verschillen tussen PM'ers en gastouders naar voren. PM'ers hebben vaak genoemd dat extra tijd, extra handen en kleinere groepen nodig zijn, gastouders benoemen dit helemaal niet (waarschijnlijk omdat zij met kleinere groepen werken en zich qua tijd minder hoeven te verantwoorden). Daarnaast lijken PM'ers relatief veel behoefte te hebben aan het leren van gebarentaal of NmG, terwijl gastouders dit helemaal niet noemen. Tot slot lijken gastouders meer behoefte te hebben aan leesmateriaal over TOS dan PM'ers en hebben zij aangegeven (n = 2) met een ervaringsdeskundige te willen spreken, terwijl PM'ers dit niet noemen.

4.4.2 Scholingswensen pedagogisch professionals in de kinderopvang

Pedagogisch professionals zijn vervolgens bevraagd over welk onderwerp ze (meer) zouden willen leren als hun organisatie deskundigheidsbevordering gericht op TOS zou aanbieden aan medewerkers en in welke vorm zij die informatie of deskundigheidsbevordering zouden wensen te ontvangen. Meerdere antwoorden waren mogelijk.

Onderwerpen scholing

Figuur 7. toont de percentages 'ja' voor de verschillende onderwerpen die zijn bevraagd. Bijna alle mogelijke onderwerpen voor deskundigheidbevordering zijn voor (ruim) meer dan 50% met 'ja' beantwoord, behalve 'Samenwerkingspartners bij kinderen met een TOS' (48%). Mogelijk was dit een wat abstracte beschrijving, want bij de vorige (open) vraag vragen medewerkers juist wel om een concreet aanspreekpunt om vragen aan te kunnen stellen. Het vaakst werden genoemd 'het stimuleren van de taalontwikkeling bij kinderen met een TOS' (83%) en 'herkennen van signalen van TOS' (80%). Alleen wat betreft het inzetten van visuele middelen (50% gastouders / 70% PM'ers) en het inzetten van diverse interactievaardigheden (52% gastouders, 71% PM'ers) waren er grotere verschillen tussen gastouders en PM'ers.

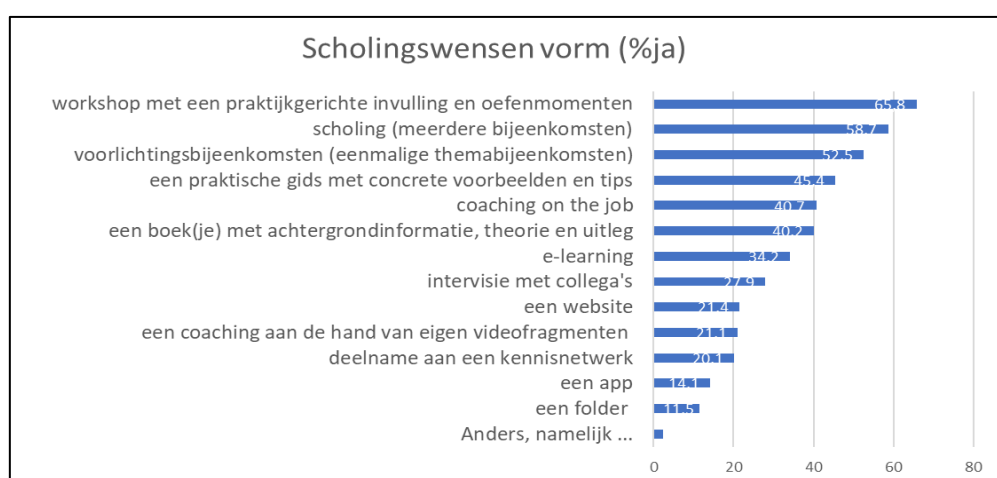

Figuur 7. Percentage 'ja' per mogelijk onderwerp deskundigheidsbevordering TOS (N = 383)

Vorm scholing

Op de vraag op welke manier zij informatie willen ontvangen en/of hun deskundigheid willen vergroten liepen de antwoorden uiteen (zie figuur 8). Informatie ontvangen via een folder (11%), website (21%)

of app (14%) wordt het minst gewaardeerd. Een boek(je) met achtergrondinformatie, theorie en uitleg scoort duidelijk hoger (40%) dan een folder met beperkte informatie. Veel respondenten zijn geïnteresseerd in het volgen van workshops (52%) of een uitgebreidere scholing (41%) en, in mindere mate, in een e-learning (34%). Deze vormen vragen een relatief grote tijdsinvestering van deelnemers, kennelijk hechten de respondenten belang aan deskundigheidsbevordering rond dit thema. Men lijkt op zoek naar diepgang en niet naar oppervlakkige informatie. Er is daarnaast behoefte aan coaching, waarbij *coaching on the job* (40,7%) de voorkeur geniet, boven coaching aan de hand van eigen videofragmenten (21%). Verbinding met de praktijk wordt belangrijk gevonden, dit blijkt onder andere uit de vraag naar een praktische gids met concrete voorbeelden en tips (45%). Uitwisseling via een kennisnetwerk (20%) of intervisie met collega's (27%) wekt beperkt de interesse. Respondenten vulden in het open veld 'anders, namelijk..' geen aanvullingen meer in. Wel werd opgemerkt dat een gecombineerd aanbod wenselijk is en dat vorm van laagdrempelige samenwerking helpend kan zijn.

Figuur 8. Percentage 'ja' per mogelijke vorm van verspreiding informatie/deskundigheidsbevordering (N = 383)

Er is een aantal opvallende verschillen tussen pedagogisch medewerkers en gastouders. Gastouders zijn nauwelijks geïnteresseerd in coaching. Scholing van meerdere bijeenkomsten vinden gastouders wel interessant maar minder dan pedagogisch medewerkers. Mogelijk speelt hier bekostiging of tijdsinvestering hierbij een rol. Voorlichtingsbijeenkomsten worden ongeveer gelijk gewaardeerd door beide groepen professionals, er is wat minder interesse in workshops bij gastouders. Gastouders lijken meer op zoek naar informatie en minder naar ondersteuning voor de praktijk. Gastouders zijn juist meer dan pedagogisch medewerkers geïnteresseerd in informatiebronnen waarmee zij zelf informatie tot zich kunnen nemen (e-learning, boekje, gids, website).

4.4.3. Ondersteuning door zorgprofessionals

Respondenten werd gevraagd ‘Stel je hebt een kind met een vermoeden van TOS op je groep, waarbij zou je dan ondersteuning willen ontvangen van zorgprofessionals?’. Figuur 9 toont de percentages gegeven antwoorden. Veel respondenten geven aan dat zij graag zelf ondersteuning ontvangen van een zorgprofessional als zij een kind met een vermoeden van een TOS op de groep hebben (69%). Daarnaast wordt directe begeleiding van het kind door een zorgprofessional wenselijk geacht, op de kinderopvanggroep (52%) of daarbuiten (37%). Een klein percentage professionals gaf aan ondersteuning niet nodig te vinden (6%).

Figuur 9. Percentages ‘ja’ bij de antwoordopties op de vraag of ondersteuning van zorgprofessional bij een kind met TOS op de groep gewenst is (N = 383)

Er is hierbij een opvallend verschil tussen PM’ers en gastouders: gastouders willen minder vaak begeleiding van een kind op de groep door zorgprofessionals ontvangen dan PM’ers en vinden ondersteuning vaker niet nodig. Vooral begeleiding direct op de groep lijken zij minder te zien zitten: 26% van de gastouders antwoordt hier ‘ja’, t.o.v. 58% van de PM’ers, terwijl de percentages gelijk zijn bij begeleiding buiten de groep.

De 264 respondenten die aangaven zelf ondersteuning te willen ontvangen werden nog gevraagd waarvoor ze die ondersteuning zouden willen ontvangen. Daarbij gaf het overgrote deel aan hun eigen vaardigheden te willen vergroten om een kind op een passende manier te begeleiden (92%). Er is ook interesse in ondersteuning bij het observeren van kinderen (43%), het doorverwijzen voor onderzoek en behandeling (43%), het uitleg geven over TOS aan ouders (39%) of het samenwerken met ouders (37%), maar deze opties werden beduidend minder vaak aangevinkt. Maar 28% van de respondenten geeft aan de ondersteuning te willen ontvangen voor directe begeleiding van het kind op de groep.

Samenvatting §4.4

De grote vraag waarover in deze paragraaf gerapporteerd wordt, gaat over hoe de PM’ers denken dat de situatie van kinderen met een TOS verbeterd zou kunnen worden op de kinderopvang. Het algemene beeld is dat zij meer kennis willen over de kenmerken en de gevolgen van een TOS, maar ook praktische tips en handvatten om toe te passen op de groep zodat zij de kinderen kunnen stimuleren. Er komt duidelijk naar voren dat zij deze informatie het liefst willen krijgen tijdens

workshops, scholing en voorlichting. PM'ers willen daarnaast wel *coaching on the job*, maar gastouders duidelijk niet. De pedagogisch medewerkers die hebben aangegeven ondersteuning te willen ontvangen, gaven aan dat vooral te willen om de vaardigheden te vergroten om het kind op een passende manier te begeleiden.

5. Conclusie

TOS is bij de meeste pedagogisch professionals (91%) wel een bekende term, maar 45% van hen vindt zelf te weinig kennis van een TOS te hebben. Ook heeft men behoefte aan meer vaardigheden. Daarbij noemt men vooral het (nog) beter begrijpen van wat een TOS is, het kunnen signaleren van TOS, en communicatievaardigheden om kinderen met een TOS beter te kunnen ondersteunen. Qua vorm is er, vooral bij PM'ers, zowel behoefte aan informatiebijeenkomsten of praktijkgerichte workshops als aan 'coaching on the job'. Gastouders geven eerder de voorkeur aan het meer kunnen lezen over verschillende onderwerpen. Kinderen met een TOS lijken zeer welkom te zijn in de kinderopvang. Toch vindt maar liefst 91% dat er (meer) aandacht voor een TOS in de kinderopvang moet zijn. Veel pedagogisch professionals geven aan dat kinderen met een TOS een minder goed welbevinden hebben en minder goed mee kunnen doen met de dagelijkse gang van zaken.

Maar liefst 1 op de 3 respondenten op de enquête heeft zich enthousiast getoond om verder mee te willen denken over maatregelen om de situatie te verbeteren. Het lijkt een onderwerp dat medewerkers van de kinderopvang inspireert, een onderwerp waar zij graag meer over willen weten. Mogelijk speelt daarbij een rol dat meer kennis over een TOS ook kan bijdragen aan het kunnen stimuleren van de taalontwikkeling bij álle kinderen. Dat maakt dat er veel kansen zijn om tot implementatie te komen van mogelijke scholings- en informatieproducten.

In deze enquête zijn echter alleen de mensen van de 'werkvloer' bevraagd, en zijn alleen vragen gesteld over het belang van kennis en vaardigheden ten aanzien van een TOS. Daardoor mist het perspectief van het management, en mist de afweging van het belang van dit onderwerp ten opzichte van andere prioriteiten. Bij verdere plannen is hoe dan ook van belang scherp te letten op de hoeveelheid tijd die scholing en begeleiding kost. De tijd hier voor is over het algemeen schaars.

Hoe dan ook is er ruimte voor verbetering, en zijn er kansen om hier aan te werken. Het draagvlak hier voor is er zeker, bij de medewerkers van de kinderopvang.

Bijlage 1. Samenvatting van de antwoorden op de open vraag 'Wat zou jou helpen om kinderen met een TOS (beter) te begeleiden op jouw groep'

Pedagogisch medewerkers (n = 288) gaven met name aan behoefte te hebben aan:

- Meer informatie en kennis over TOS (ruim 60x)
- Meer informatie en handvatten voor het herkennen en signaleren van TOS (20x)
- Meer uitleg, handvatten en tips over/voor het begeleiden van kinderen met een TOS (bijna 50x) en direct toepasbare tools (13x)
- Meer/betere/snellere begeleiding en ondersteuning van professionals/"TOS-experts" op de groep en coaching on the job (bijna 40x)
- Persoonlijke ontwikkeling op het gebied van TOS, voornamelijk d.m.v. cursussen/workshops/informatieavonden (ruim 30x), scholing/trainingen (ruim 30x) en individuele begeleiding (10x).
- Het leren van gebarentaal of NmG (15x)
- Aangepaste (visuele) materialen, zoals pictogrammen, prentenboeken en vertelplaatjes en geschikte taal oefeningen (bijna 20x)
- Meer tijd voor extra, individuele begeleiding (ruim 30x) en voorbereiding van materialen (3x); kleinere groepen (bijna 20x) ; en meer handen/ondersteuning/extra PM'ers op de groep (bijna 20x)

Specifiek gericht op (samenwerking met) de ZG-sector gaven pedagogisch medewerkers het volgende aan:

- Wachtlijsten bij de audiologische centra zijn te lang
- Snellere diagnose en sneller hulpaanbod is belangrijk
- Makkelijker (direct) contact leggen en kortere lijntjes met en ondersteuning/begeleiding op de groep vanuit ZG zijn zeer gewenst, net als meer samenwerken met ZG rondom kinderen die zorg vanuit onze organisaties krijgen
- Cursusaanbod vanuit ZG is gewenst
- Een dag meedraaien op een van onze groepen zou goed zijn (ter inspiratie)
- ZG moet meer zichtbaar gemaakt worden

Gastouders (n = 72) gaven met name aan behoefte te hebben aan:

- Meer informatie en kennis over TOS, het liefst specifiek gericht op gastouders (bijna 10x)
- Meer informatie en handvatten voor het herkennen en signaleren van TOS (5x)
- Meer uitleg, handvatten en tips over/voor het begeleiden van kinderen met een TOS (ruim 20x)
- Een aanspreekpunt op het gebied van TOS (bijna 5x)
- Meer/betere/snellere begeleiding en ondersteuning van professionals/"TOS-experts", het liefst lokaal (bijna 20x)
- Persoonlijke ontwikkeling op het gebied van TOS, voornamelijk d.m.v. cursussen/workshops/informatieavonden (10x) en studie-/informatiemateriaal (5x)
- (4 gastouders weten niet wat hen zou helpen)

Specifiek gericht op (samenwerking met) de ZG-sector gaven gastouders het volgende aan:

- Een aanspreekpunt binnen, en direct contact met ZG, is gewenst, net als ondersteuning/begeleiding vanuit ZG
- Gastouders willen door hulpouders voor vol worden en aangezien en niet als oppas.

Verschillen tussen pedagogisch medewerkers en gastouders:

- Pedagogisch medewerkers hebben vaak genoemd dat extra tijd, extra handen en kleinere groepen nodig zijn, gastouders benoemen dit helemaal niet (waarschijnlijk omdat zij met kleinere groepen werken en zich qua tijd minder hoeven te verantwoorden).
- Pedagogisch medewerkers lijken relatief veel behoefte te hebben aan het leren van gebarentaal of NmG, terwijl gastouders dit helemaal niet noemen.
- 2 gastouders hebben genoemd met een ervaringsdeskundige te willen spreken, terwijl pedagogisch medewerkers dit niet noemen.
- Gastouders lijken meer behoefte te hebben aan leesmateriaal over TOS, dan pedagogisch medewerkers.

Bijlage 2. Opmerkingenveld respondenten

Opmerkingen van de pedagogisch medewerkers (n = 288)

Complimenten:

- Interessant!
- Interessant onderwerp waar we in de kinderopvang meer over kunnen leren om op tijd te signaleren
- Nee:) goed dat hier onderzoek naar wordt gedaan
- Goed dat er aandacht voor deze groep kinderen is!
- Ben blij met een enquête over TOS!
- Goed dat deze vragenlijst er is.
- Ik vind TOS een heel belangrijk onderwerp. Fijn dat dit onderzoek gedaan wordt!!!!
- Mooi dat dit onderwerp weer even in de schijnwerpers wordt gezet!
- Goed dat jullie onderzoek doen.
- Ontzettend fijn en belangrijk, dat er steeds meer aandacht komt voor TOS in het algemeen en TOS in de kinderopvang
- Ik vind het goed dat hier meer aandacht voor komt
- Vind dit een goed initiatief
- Wat fijn dat hier aandacht aan gegeven wordt!
- Top dat jullie hier mee aan de gang gaan! In de opleiding pedagogiek begon het op te spelen en ik vind het interessant!
- Interessant!

Feedback/reacties op de vragenlijst:

- Wij hebben nog geen kind met tos op de groep gehad. Daardoor lastig kiezen bij sommige vragen. "Weet ik niet" had dan wel prettig geweest.
- Ja, De vragen over hoe een kind met TOS zich ontwikkelt/welbevinden is etc. (goed/minder goed/hetzelfde) is erg afhankelijk van de situatie. Ik had hierbij graag een toelichting willen geven.
- Wat is het verschil tussen TOS en taalachterstand? Hierdoor vond ik het lastig om sommige vragen te beantwoorden.
- Het is heel interessant
- Nee. Duidelijke vragen, prettig dat er meerdere antwoorden mogelijk waren.
- Nee, mooie vragen...
- Ik hoop dat ik jullie, d.m.v. deze vragenlijst, heb kunnen helpen.
- Ben wel benieuwd naar eindresultaat
- Ben benieuwd naar de uitkomst van de ingevulde vragenlijsten!
- Ik ben heel benieuwd wat er uit deze vragenlijst komt, welke stappen er worden ondernomen en welke informatie er naar de PM'ers wordt gecommuniceerd.
- Ik ben er heel nieuwsgierig naar, komt er een terugkoppeling naar aanleiding van dit onderzoek? Zou graag willen weten waar ik dat zou kunnen vinden.
- Ik heb graag meegewerkt aan dit onderzoek. Ik zie in mijn werk een vermoeden van TOS regelmatig voorbij komen.
- Ik ga mij er meteen in verdiepen.
- Interessant onderwerp waar ik in mijn werk als peuterleidster nog niet zo vaak mee te maken heb gehad.
- succes met de uitwerking van het onderzoek
- Het lijkt mij leuk en leerzaam meer hierover te weten te komen zodat ik het eerder kan signaleren bij een kind.

Aanvulling op animo om geïnterviewd te worden/mee te denken:

- Focusgroep is afhankelijk van of dit te combineren is met werk/gezin.
- U mag mij gerust benaderen, maar ik heb op dit gebied nog veel te leren. Dus of ik op dit moment een aanvulling zal zijn voor één focusgroep?
- Om mij evt. te vragen voor een interview is op dit moment niet echt handig omdat ik daar te weinig over weet! Maar zou wel meer verdieping willen in de deze stof...
- Benaderen mag altijd, mits afgestemd met de manager van de organisatie. Dit i.v.m. tijd
- Ik zou focusgroep graag doen, maar ik heb teveel taken liggen dit jaar. Dus de interesse is er zeker en vind het echt heel belangrijk.

Behoeftes/wensen van pedagogisch medewerkers:

- VVE door alle pedagogisch werknemers laten volgen en niet een paar
- Ik hoop dat ik meer te weten kom over TOS, hoe te herkennen en hoe te begeleiden in de peutergroep zodat de desbetreffende peuter bij ons een goede tijd heeft waarin hij/zij zich begrepen voelt.
- Duidelijke website waar jezelf kunt aanvinken wat er met de peuter aan de hand is. En hier dan een verwijzing uit komt
- Gebaren zouden veel meer gewoon moeten zijn in de kinderopvang
- Graag ook informatie over hoe op de BSO
- Ik zou het fijn vinden als alle kinderen van 3 jaar weer gescreend zouden worden.
- Waar kan ik een opleiding vinden die ik binnen mijn organisatie zou kunnen gebruiken zodat kinderen met een TOS ook binnen onze organisatie op tijd gesignaleerd worden.
- Welke mogelijkheden kunnen we gebruiken om vroeg signalering binnen de reguliere groepen te ondersteunen? Waarbij rekening wordt gehouden met de reguliere groepen en regulier opleidingsniveau van de PM'er.
- Ik mis de optie van speciaal peuteronderwijs. Mijns inziens is dit bij ernstigere vormen beter dan hulp geven in regulier peuteronderwijs. Het duurt naar mijn mening te lang voordat het hele traject naar speciaal onderwijs doorlopen is. Daarnaast is snellere herkenning nodig en bij TOS in lichtere mate, meer kennis en vaardigheden om een kind op alle vlakken goed te kunnen begeleiden.
- Je hebt tegenwoordig zoveel ondersteunende instanties, het zou fijn zijn als er op iedere groep een ophang folder is met alle groeps-ondersteunende instanties met daarachter voor welke leeftijdsgroep en waarvoor de instantie zijn. En niet met alle afkortingen zoals tos maar taal ontwikkeling stoornis. Bv: telefoonnr., e mail, voor taal ontwikkeling stoornis voor kinderen van 3 tot 7
- Belangrijk om de informatie zo op te stellen dat pedagogisch professionals van alle niveaus hiermee aan de slag kunnen.
- Er zouden meer peuterspeelzalen moeten zijn zoals de STER in Alkmaar zodat er meer kinderen geholpen kunnen worden. Zij hebben bijna altijd een wachtlijst.
- Naast het belang voor kennis over TOS voor pedagogisch medewerkers is een groeiende kennis voor de ouders die het kdv bezoeken ook belangrijk. Aandacht aan besteden in bv ouderavonden
- Ook al heb ik wel kennis over kinderen met een TOS is het goed om deze kennis up to date te houden en weer even de puntjes op de i te zetten wat betreft begeleiding ondersteuning van het kind zelf en de groep.
- Ik heb net hercertificering Startblokken afgerond. Hier is niet over TOS gesproken. Een gemiste kans?!
- Het zou fijn zijn als er informatie zou kunnen worden verstuurd aan KO organisaties zodat er regelmatig aandacht voor is. We blijven meestal teveel hangen in logopedie, tweetaligheid en ouders die niks van logopedie willen weten. Geeft een machteloos gevoel. Maar als we zelf wat beter kunnen inschatten wat er aan de hand zou kunnen zijn dan kunnen we misschien sneller en beter ingrijpen. Zou veel kinder- en leerkrachtleed voorkomen.
- Het zou fijn zijn, als er veel meer contact komt tussen een TOS medewerker en peuterspeelzalen. Zodat je kan bellen bij zorgen over een kind met een taalstoornis. Wij hebben veel ouders die onze zorgen niet voelen, en pas later inzien dat er toch een taalstoornis is. Ouders kloppen dan aan bij een logopediste maar zijn dan teleurgesteld omdat er een wachtlijst is.

- Voor mij ook erg belangrijk waar je naar toe kan als Pm er als je beetje vastloopt. Ik zou opfriscursus willen
- Ik denk dat het belangrijk is dat pedagogisch medewerkers meer informatie krijgen over TOS. Tijdens de opleiding wordt hier niets of weinig over verteld.
- het lijkt mij handig om een centraal telefoonnummer te hebben bij vermoedens van een tos om dan te kunnen bellen met vragen of te overleggen hoe en wat je kunt doen. om het kind te helpen en hoe benader je ouders met je zorgen.
- Hoop echt dat er een soort opleiding komt voor pedagogisch medewerkers om zich te specialiseren, neem graag deel!! Heel belangrijk kennis op de groep en zo eerder kunnen signaleren!!
- tweetaligheid en TOS taal en verband met andere ontwikkelingsgebieden het belang van een goede taalontwikkeling verschil tussen taalachterstand en TOS
- Ik zou het fijn vinden als alle kinderen van 3 jaar weer gescreend zouden worden.
- Sinds kort hebben wij veel meertalige kinderen, wij weten dat de taal hier later op gang komt, toch zouden wij hier ook meer informatie over willen. Wanneer wordt het zorgelijk, wanneer trek je aan de bel

Ervaringen/meningen van pedagogisch medewerkers:

- Verder heb ik zelf als ouder gemerkt dat de huidige maatschappij niet is ingericht op een goede begeleiding van kinderen met een TOS in combinatie met het mogelijk maken voor ouders. De druk hierin is heel groot, waardoor een groep ouders al snel afhaakt.
- Op mijn (kleine) peuterspeelzaal is ruimte om kinderen met een TOS, die bij Kentalis komen, ook binnen onze groep op te vangen zodat je kan zien hoe en of ze zich staande kunnen houden tussen vlot sprekende kinderen. hele leuke en belangrijke samenwerking! Er zijn vast meer zalen waar dit zou kunnen.
- E.e.a.is afhankelijk van de ernst van de situatie. Ik vind het vooral belangrijk dat een kind op een manier en in een omgeving wordt geholpen waar dit zo goed mogelijk kan. Als dat met hulp op mijn werkplek is vind ik dat ook mooi. Door ziekte heb ik helaas de helft van de training kunnen volgen die ons werd aangeboden. Dat maakt dat ik toch een stuk kennis mis (en ga navragen bij mijn collega's)
- Meestal wordt een TOS pas vastgesteld als de kinderen bijna 4 zijn of nog later, omdat het proces van signaleren, ouders overtuigen en onderzoek doen zo lang duurt. Dit zou echt sneller moeten, omdat het kind goed moet kunnen starten op een passende school.
- Zou me er eerst eens meer in willen verdiepen. Is nu nog veel onduidelijk. En wat is onze rol hierin
- deze kinderen worden vaak verkeerd ingeschat. voor mij niet heel nuttig meer daar ik bijna met pensioen ga. maar ik heb diverse kinderen met een TOS meegemaakt en gemerkt dat niet iedereen de frustratie van zo'n kind begrijpt. (dwars, boze buien)
- We zouden met meer kennis zoveel beter deze peuters een veilige plek kunnen geven. Op dit moment een peuter op mijn griep met diagnose vermoeden tos Dit heeft ons bijna 1,5 jaar gekost om verder te komen met zowel frustratie bij ouders als ons
- Het is vooral belangrijk dat wij als PM'ers signaleren en niet bang zijn om hulp te zoeken. Dat zien veel collega's als falen van kennis. Ik zelf zie het als een aanvulling en een bevestiging met wat je ziet.
- In het algemeen vind ik het soms jammer dat er niet beter samengewerkt wordt tussen kinderopvang en externe organisaties. Waar ik werk, hebben we goed contact met het consultatiebureau, maar is het ook voorgekomen dat ik om verwijzing naar Auris voor het kind vroeg en het consultatiebureau nog wilde aankijken. (terwijl ik kind 4x per week zag en zij het kind 1x in halfjaar!) Logopedie vinden ouders vaak nog niet nodig bij jonge kinderen; hoe zouden we dat kunnen veranderen? Ook fijne samenwerking met Driegang en andere hulplijnen van Rivas. Merken wel dat vaak veel organisaties en diverse lijnen in een gezin aanwezig zijn, maar dit niet het beoogde effect heeft. Eén sociale werker in het gezin zou wat mij betreft beter werken.
- samenwerking is belangrijk en ik heb al met regelmaat contact met jullie ;-)
- Het signaleren bij 2 jarige (hele jonge kinderen) met een andere moedertaal is soms erg lastig. Bespreken met ouders de taalachterstand heel open. Vaak bij 2,5 jaar adviseren wij dan naar huisarts voor verwijzing logopedist of sturen we ouders rechtstreeks door naar logopedist. Vaak vindt de HA dat een kind bij 3 jaar pas doorverwezen hoeft te worden. Dan heb je ook nog te

maken met wachttijden voor onderzoek etc... En vaak zijn de kinderen bijna 4 of al naar de basisschool. In die tussentijd komen deze kinderen 4 ochtenden en voelt het alsof we te weinig doen.

- Wij zitten vaak met de handen in het haar als behandelaars niet doorverwijzen. Lange wachttijden bij consultatie bureaus. Bij vermoeden van direct laten screenen en niet afwachten. Ook bij zeer jonge peuters.
- Al eerder een korte bijeenkomst gevolgd over TOS. Tijdens de middag van het jonge kind. Georganiseerd door Unita in onze regio. Was erg interessant. Zou er graag meer over leren. Daarnaast heb ik ook een neefje met TOS.
- Ik ben zelf werkzaam als flexer en is daarom lastig om het te zien bij kinderen. Mijn zoontje is nu 5 en heeft een taalachterstand van 1.5 jaar. En door mijn VVE training denk ik dat hij TOS heeft. Daarom vind ik dit een interessant onderwerp.
- Mijn zoontje praat erg weinig, en praatjuf heeft over tos gehad. Daardoor ben ik me meer gaan verdiepen maar er is nog te weinig info voor pedagogisch medewerker
- Ik heb zelf ook een zoon met TOS sinds groep 3 zit hij bij Kentalis op speciaal onderwijs. Eerste 2 jaar ambulante begeleiding.
- Ik merk dat gebaren inzetten zoveel meer kunnen betekenen voor de kinderen. Op de groep waar ik werk is dit echt een meer waarde!
- Het zou fantastisch zijn wanneer kinderopvang de expertise verder uitbreidt en kinderen dus zo vroeg mogelijk de juiste hulp en ondersteuning krijgen in hun ontwikkeling en zich zo op alle gebieden zo goed mogelijk kunnen ontplooiën
- Het grootste probleem in de begeleiding en herkenning bij een tos in de kinderopvang is denk ik dat de werkdruk al te hoog is in de kinderopvang om deze kinderen hier echt te kunnen geven wat zij nodig hebben
- Ik heb zelf op de groep met 2 kinderen gewerkt die een vermoeden van tos hadden. Bij de organisatie waar ik werkte was hier extra tijd/geld om ideeën uit te werken. Geen kennis, maar ook geen idee waar je dan aan moet kloppen. Deze kinderen krijgen op het reguliere kdv geen aandacht. Ze worden weggezet met een taalachterstand.
- Veel is afhankelijk van de ernst van de TOS en individuele behoeftes.
- Ik heb in 2018 stage gelopen bij Kentalis waardoor ik meer kennis heb over TOS dan mijn collega's. De afgelopen tijd heb ik geprobeerd dit onderwerp onder de aandacht te brengen bij de organisatie waar ik werk. Het belang van vroegsignalering wordt veelal niet erkend. Ik ben benieuwd of jullie hier verandering in aan kunnen brengen.
- In de praktijk vaak grootste uitdaging om ouders mee te krijgen.. zorg voor kind, maar ook "rouwproces" van ouders begrijpen
- Mijn eigen zoon heeft TOS. Ondanks dat we vanaf zijn 2de jaar bezig zijn is vorig jaar, na 8 jaar onderzoeken, de diagnose TOS uitgesproken. I
- Erg interessant om kinderen in de kinderopvang beter te kunnen signaleren en begeleiden. Naar mijn idee is er te weinig kennis en zijn er te weinig vaardigheden bij ons als pmer om deze kinderen te helpen
- Ik heb wel ervaring met kinderen en een achterstand in hun taalontwikkeling. Maar TOS ken ik nog niet.
- Goed dat er aandacht voor komt, om deskundigheid bij Pm-rs te vergroten. We zien best veel kinderen waar de taalontwikkeling niet soepel verloopt, We bespreken dit in onze kindbespreking met de zorg coördinator. we 'sturen' ouders dan meestal naar logopedie (screening via JGZ) en/of na afstemming met ouders/JGZ naar audiologisch centrum. Helaas zijn daar wel vaak lange wachtlijsten
- Ik ben redelijk onbekend met dit onderwerp. Bij ons is dit ook (nog niet) voorgekomen.
- Elk kind is anders, met of zonder Tos. De begeleiding zal per kind verschillen en ook hoe de thuissituatie is.
- Mijn zoon heeft tos. En ik werk in de kinderopvang.
- een korte informatie bijeenkomst is onvoldoende. ik heb een eens kind gehad dat op de groep geobserveerd werd. ze werd bij jullie behandeld en het had zeker mijn interesse maar vanuit het werk moesten we wachten to nu. dat is jammer omdat het al langer dan 1 jaar geleden is. maar ja beter laat dan nooit :]
- Ben erg benieuwd Volgens mij hebben we op de groep een kindje met TOS

- TOS komt vaker voor bij Voorscholen waar hard aan taalontwikkeling wordt gewerkt. Bij de kinderopvang is het niveau van taal zeer hoog bij de kinderen

Opmerkingen van de gastouders (n=72):

Complimenten:

- Goed dat er aandacht voor is
- mooi onderwerp! fijn dat er ook binnen de kinderopvang goed aandacht voor is!
- Goed dat jullie dit inventariseren!

Feedback op de vragenlijst:

- Omdat ik weinig van TOS afweet kon ik 4 vragen niet naar waarheid beantwoorden, ik weet niet of een kind met TOS anders in een groep, ik weet wel dat de kleinschaligheid van de gastouderopvang ieder kind met een taalachterstand een goede basis kan geven.
- Ja, soms zou het fijn zijn om een toelichting te kunnen geven bij een antwoord
- Het is niet dat ik geen belangstelling. Eerder gebrek aan kennis waarvoor ik wel open sta om te leren

Erkenning voor gastouders/gastouderopvang:

- Erg prettig dat wij als gastouder ook echt meetellen in dit onderzoek. Ik ben van mening dat veel van mijn collega's vaak een stapje meer willen doen voor hun kindjes. Daar dat wij een kleinere groep hebben kunnen we dat vaak ook. Veel gastouders willen ook echt tijd investeren om zich dingen eigen te maken!
- Er is nog veel nodig dat de gastouderopvang in deskundigheid wordt gezien !!! Vaak onderschat in hun vak.
- Op de PSZ in Amsterdam waar ik 13 jaar werkzaam ben geweest heb ik goede en praktische workshops en trainingen gekregen over TOS via Kentalis. Nu als gastouder heb ik ook kunnen deelnemen aan workshops en trainingen over TOS via GOB. Deze trainingen zijn (vind ik) wat betreft niveau laagdrempeliger en als onderwerpen: wat is TOS, wat zijn kenmerken en gevolgen voor sociaal/emotionele en cognitieve ontwikkeling. Zijn voor mij goed als opfrisser Maar juist de kleinschaligheid van een gastouderopvang. De mogelijkheid tot één op één begeleiding maakt dat extra kennis over praktisch begeleiding met wat logopedische achtergrondkennis en ideeën op gebied van speltherapie als basis voor het jonge kind, dat dit kan dienen als goede start bij een (vermoeden van) TOS. Veel gastouders zijn hoger opgeleid en ik verwacht dat verschillende in een dergelijke specialisatie training geïnteresseerd zouden zijn. (net als verschillende gastouders zichzelf laten training op gebied van ass bijv van Geef me de vijf.. of opleiding tot kindercoach enz. We zijn geïnteresseerd in het kind en willen alles uit de kast trekken om kinderen een goede start mee te geven. Juist de kleinschaligheid leent zich daar enorm voor maar, wordt te weinig gezien als serieuze optie. Kinderen worden nog te veel met indicatie naar een VVE PSZ verwezen. Amsterdam, onder de paraplu van Akros wzrenn (10njaar terug iig) kwalitatief goede VVE PSZ maar wat ik hier in Purmerend zie en meemaak en wat zich VVE mag noemen is schokkend... Kinderen worden bij de gastouder weggehaald om naar een dergelijke VVE PSZ te gaan. De twee ochtenden in mijn opvang of een andere goed opgeleide gastouder zou meer progressie laten zien dan d 4 dagdelen daar.. Ik heb zelf nog bij Kentalis de NMG1 gedaan en opgegeven voor een 2e deel maar helaas door gebrek aan interesse komt die niet van de grond. Kortom: En. erkenning naar mogelijkheden van opvang voor kids met TOS bij de gastouder!

Behoeftes van gastouders:

- Ik zou het een mooi iets vinden als gastouders ook een goeie VVE training die ook nog gecertificeerd is kunnen krijgen.
- Mijn behoefte is vooral naar praktische tips over begeleiding en informatie over herkenning van TOS tegenover meertaligheid
- Ja meer trainingen over Tos voor gastouders welkom! Maar ook meer verdieping.

Voordelen van gastouderopvang:

- Bij een gastouder zijn de groepen kleiner en is de begeleiding gemakkelijker te doen en de signalen sneller opgepikt.
- het kind bij mij op de groep had toevallig een ouder die veel hielp in de ondersteuning, ik had het wel fijn gevonden vanuit de organisatie ook ondersteuning te krijgen op dit moment is het kind nog 1 dag naar de revalidatie en 4 dagen op speciaal onderwijs. juist in bij de gastouder opvang is de stap naar school heel fijn gezien de groep klein is en er vaste pedagogisch medewerker ik heb dit kind heel erg zien groeien

Ervaringen/meningen van gastouders:

- Ik vind dit een heel belangrijk onderwerp, merk dat mensen weinig verstand hebben van TOS en dat ze kinderen op de verkeerde manier benaderen. Zodat het kind onrustig en bang wordt.
- Mijn ervaring is dat tweetalige kinderen van elkaar heel veel leren in de opvang. Ze praten wel allemaal later.
- ja, het verbaast mij inderdaad hoeveel kinderen , moeilijk, nauwelijks of niet praten. In mijn opvang heb ik nog geen kindjes gehad die dit hebben maar buiten mijn opvang zie ik dit heel vaak. Ouders negeren dit en praten het goed. Hoe jonger het kind is , hoe sneller het word ontdekt, hoe beter en sneller het kind daarbij geholpen kan worden. Jammer dat vele ouders dit vaak zien als kritiek op hun kind in plaats daarvan met open armen ontvangen en dat het juist opbouwend is voor een kind, vaak zie je al snel verandering met professionele hulp
- Ik heb te weinig ervaring met dit onderwerp. Recentelijk een opvang gedaan van een jongen met tos. Ik vond het pittig. Druk en veel schreeuwen. Invloed op de groep en zeker op zijn broertje.
- Misschien is het niet alleen de tos maar ook ASS en Adhd etc waar in veel meer gecommuniceerd moet worden. Omdat dit zo'n ontzettend belangrijke basis is wat er wordt gelegd dat de toekomst.